

III, 255); «trobí violes / en lo meu hort, / e morri-
tort, / donzell ab malva», JRoig (*Spill*, 2292); «mor-
ritort: nasturcium», JnEsteve (*Li. Eleg.*); *moritort*
bort: iberis», OPou (*TbPu.*, 50); Cavanilles (*Observ.*
II, 334). Més que un veritable compost de *morro*, deu
ser una renovació d'un *nastort < NASTURTIUM (pot-
ser del genitiu *nasturti* usat en receptes): havent tro-
bat el poble que no té solta qualificar de *nas tort* una
verdura, però que el mediocre gust de la planta obli-
gava a 'tòrcer el morro'. D'altra banda l'ús medicinal
d'aqueixa planta conduí a modificar-ne el nom, en cer-
tes varietats, com a *morri-sa*, a fi de tranquil·litzar el pa-
cient que l'usés per recomanació dietètica, i animar tot
altre comprador [*murrisà* Llab. 40; *morrisà* mall.,
men., *DAG.*].

Morroficar 'entrebançar-se' intr. a Cardós i Vall Fer-
rera, 1932-4; *morriificar* «cuando un animal tropieza
y se da con el morro en el suelo», V. d'Aneu (Pol, 22)

*Morroaterrat. Morrobadat. Morroblanc. Morrobrun-
zit. Morrofallat. Morrofès* [Belv.]. *Morrofort. Morro-
pigat*. Per a *massamorro*, veg. article a part.

DERIV.: *Múrria* [c. 1800, Sanelo]: «eixe té *múrria*:
ese tiene tristeza» (I, 105v1); Lab. 1840: «enuig o ma-
lícia lleugera y de poca durada»; *fanjurriña* «espècie
de tristesa o mal humor --- *murria*, profundus moe-
ror»; *DFgra.*: «*murria*: melancolia». «El seu to de
mofa me posà a dos dits d'esclatar; però, no tenint
humor ni d'enfadar-me, vaig decidir parar ferm, però
resolt a no deixar-me vèncer per la *múrria*: ens ajun-
tàrem a la partida; estava de bones, i comencí a gua-
nyar ---», MirnVayreda (*Puny.*, v, 103 (84)); «si per
tots conservava 'l mateix aspecte saturno y silvestre,
per les criatures del barri era sauu, amorós y, sens
abandonar lo seu posat musti, les hi feya festes ver-
gonyantes o esquerpes, com de qui li costa distreure
la *múrria* y no té trassa ni hàbit de prodigar-les», Emili
Vilanova (*L'Habana petita, Esc. Barc.*, 81.23).

Murri [1805, Belv.]: «adj. vulgar: *ganforro*, im-
probis et vagus homo»; Lab. 1840: «brivò, pícaro, de
mal viure»; *DAG.*: «pícaro, bribón»; Careta (*Barbr.*,
311): «pícaro: *murri*, bergant». Encara que escrivint
en castellà, J. Puigblanch usa en realitat un mot català,
puix que dóna a aquest mot (com li passà prou sovint)
el sentit català i no pas el valor que té en llengua
castellana,¹⁰ on d'altra banda mai no ha estat gaire
vivaç: «No faltarán en España monjas en abundancia,
ni faltarán *murrios* celibatarios seglares que sigan sin
nota su ejemplo» (*Opúsculos Gram. y Satiricos*, any
1828 I, 137).

«De debò, castigui'm Déu / si, poeta de xurris-bur-
ris, / sé què posar al àlbum teu; / yo no sé més, y 'm
sap greu, / qu'escriture versos molt *murris*», Aribau,
a. 1845 (cita de Montoliu, *BCAribau i la Cat. del seu
temps*, 284); «--- qui és aquell tipo? --- Doncs,
mira, no és *lletjot* --- et dic, noy, que farà patxoca!
Y com s'hi explaya 'l *murri*!... Ja 's coneix que no hi
té ossos ja [a la llengua]. Ni que xerrés ab màquina!»,
Pons Mass. (*L'Auca de la Pepa*, p. 65); «ara m'hi ju-
garia una orella que has seguit el rastre de la Coralí
per les canals, oi? Ah, *murri*! Quin fart d'ensumar y

riure t'hauràs fet tot rera enllà!», Marian Vayreda
(*Puny.*, v, 103 (84)); «—Escolti, Adela, quan estigui
curat li faré un petó a cada galta. —Anem, quines co-
ses de dir... —Però s'hauria de rentar aqueixa pega-
della que té a la cara. —*Murriet!*», Coromines (*La
Dona Lletja I, A recés* ---, p. 158).

Aquest adjectiu es presenta amb un doble matís.
En aquests testimonis literaris tenim el matís indul-
gent: malícia però perdonable o vista irònicament, so-
vint implicat que diverteix, i fins qui sap si secre-
tament afalaga o atrau de bo de bo; fins en el cas de
Puigblanch (liberal ex-desterrat, amb sentiments poc
amables per al monacalisme), al concho se li insinua un
egoisme hedonístic o pirrònic però més mirat amb
mig-riure que imprimint-hi coent estigma. Però en el
fons tot ve de l'actitud de la dona o l'home que volen
viure, que creuen haver-ne après, i troben que «no
hem de matar tot el que és gras». Lingüísticament no
deixa de transparentar-s'hi en el fons el judici sever
que expliquen els lexicògrafs («bribón», 'trapella, brè-
tol', almenys persona sense gens d'escrúpols), amb un
significat resoltament condemnador —cosa que corres-
pon més a l'ús substantiu un *murri*— que també en-
cara s'usa i no manca en literatura («tu me l'has fet
còrrer, grandíssim *murri!*», Raimon Caselles).

Cosa que certament no és contradictori de l'emmur-
riament, del posar morros i declarar-se desgraciat: que
de la idea de 'desgràcia' es passi a la de 'malvestat' o
'perversitat' és una constant de la semàntica de totes
les llengües: *dolent, miserable, malvat* (MALIFATIUS 'el
de mal fat') etc. Altrament per al conjunt de tot aquest
complex lexical hispànic, ja podem remetre'ns al
DECH IV, 155a1-19, 32-34, 39-40, i notes 7, 8, 9. Re-
cordem només que en les llengües veïnes a la nostra
no han mancat algunes arrencades tirant més cap a la
direcció que aquest grup final ha pres en la nostra:
Girona *múri* («*mourry* adj. morose», Moureau, *Pa-
tois de la Teste*), gascò id. «lourdud, rustre, brutal»
(*TdF mourri*, s.v. *moudourre*), basc *murri*, si bé
aquest només tingué el significat de «perverso» en el
dialecte roncalès (ja a la ratlla d' Aragó);¹¹ en castellà
de c. 1600 l'ús adjectiu de *murrio* sembla haver estat
de caràcter -desemmascaratament jargonesc: «*murria
perra* és essa en dar bayas al rasante», *La Pícaro Jus-
tina* (I, 300). Cf., encara, en un altre terreny el cubà
murruñoso «nostàlgico» (Ortiz, *Catauro*, p. 79).¹²

Sobre un punt he de cridar fortament l'atenció: que
s'acabi ja la barreja que han fet alguns lexicògrafs en-
tre aquesta família etimològica i dos altres grups de
mots que no hi tenen res a veure per l'origen: això és
evident quant al grup d'*AMORRIAR* 'fer migdiada
a l'ombra el bestiar' (pronunciat per alguns amb des-
cuidada i laxa afèresi '*morriar*'; i amb *u* del dial. orien-
tal, no del tot estranya a parlars occidentals, a causa
de la *i* següent; d'on *múrria*, *Alcm*, §§ 2 i 3, forma
que no he sentit mai; quelcom d'això també en el
DAG.), i no ho ting per menys segur en el cas de la
família de *MODORRO* (amb la qual el barreja el
TdF etc.).

Murriada [Careta «picardia»]. *Murrialla*: el bandit